

## Hoofdstuk 13

*Om toch de nieuwsgierigen tegemoet te komen, volgt er een afzonderlijke repliek op drie oude verwijten, allereerst op het verwijt betreffende onbestrafte boosdoeners. Onze repliek is dat hun straf wordt verdaagd, niet kwijgescholden, en dat dit gebeurt ofwel omwille van de mensen zelf, ofwel op grond van een specifieke eigenschap van God, die traag met straffen is*

De ruwe en simpele weg is hier de enig veilige, Lipsius; de overige zijn gevaarlijk en glibberig. Bij goddelijke en hogere zaken is niets zien de enige vorm van scherpzinnigheid, niets weten de enige wijsheid. Maar omdat het menselijk verstand vroeger en nu in deze onbeduidende nevel gehuld gaat, zal ik proberen je snel eruit te bevrijden en je, omdat je blijft steken, ook over deze rivier zetten. Gij, hemelse en eeuwige Geest (Langius richtte zijn blik omhoog), vergeef mij, mocht ik ten aanzien van deze geheimen mij een minder godvruchtig of zuiver woord laten ontvallen, want mijn gemoed is godvruchtig. Ik denk, Lipsius, dat ik allereerst in het algemeen Gods rechtvaardigheid met één slag kan bewijzen. Als God de menselijke zaken in ogenschouw neemt, zorgt hij er ook voor; zorgen betekent besturen, besturen betekent beoordelen, maar als hij met oordeel en onderscheid bestuurt, hoe kan hij dan onrechtvaardig besturen, want zonder oordeel en onderscheid ontstaat geen bestuur, maar een puinhoop, chaos en verwarring. Hoe denk je deze aanval te pareren? Met welk schild en wapen? Als je de waarheid wilt bekenen, met het wapen van je menselijk verstand. Je zegt, ik begrijp niet waarom sommigen wel, anderen niet gestraft worden. Wel, wel, jij voegt onbeschaamdheid bij onbegrip. Jij gaat de uitoefening van het goddelijke en onkreukbare recht aangrijpen, omdat je het niet begrijpt? Kan er tegenover de gerechtigheid een onrechtvaardiger handelwijze bestaan? Als een vreemdeling de rechtsregels van jouw vaderland zou willen beoordelen, dan moest hij van jou zijn mond houden en verdwijnen, omdat hij ze niet begrijpt; maar jij, bewoner van de aarde, durft zomaar de onbekende wetgeving des hemels te veroordelen? jij schepsel, je schepper? Maar goed, ga je gang, want ik zal je nu van dichterbij in het nauw brengen en de nevels van jouw lastertaal zorgvuldig in het zonlicht van de rede onderzoeken, zoals je zelf vraagt. Je komt met drie verwijten, dat hij de kwaden niet straft, de onschuldi-

gen straft, en anderen verwisselt en verruilt. Wat het eerste verwijt aangaat, je zegt, de goddelijke wraak gaat aan de kwaden op kwajlijke wijze voorbij. Gaat hij er werkelijk aan voorbij? Neen, naar mijn mening wacht hij af. Als ik veel geld zou hebben uitstaan en het bij de ene debiteur terstond zou opeisen en aan een ander enig uitstel zou verlenen, wat heb je daarop aan te merken? Dat is toch zeker mijn goede recht. Welnu, de machtige God doet hetzelfde: alle booswichten zijn hem straf verschuldigd, sommigen laat hij terstond boeten, aan anderen verteent hij uitstel, maar er moet ook rente betaald worden! Wat is hier nu onrechtvaardig aan? Of ben je misschien om God bezorgd en vrees je dat hij door dit welwillende uitstel enig verlies zal lijden? Wees maar niet bang, mijn beste. Niemand zal deze opperste schuldeiser een kool stoven. Waarheen wij ook vluchten, wij zijn altijd onder zijn ogen, ja zelfs in zijn boeien en ketenen. Maar ik zou willen, zeg je, dat die of die tiran nú gestraft wordt, en dat de talloze onderdrukten genoegdoening krijgen door zijn dood op dit moment, want dan blijkt voor ons duidelijker de rechtvaardigheid van God. Gods rechtvaardigheid? neen, voor mij jouw stompzinnigheid. Wie ben je wel dat je God niet alleen de straf wilt voorschrijven, maar ook de tijd ervan. Beschouw je Hem als jouw rechter of louter als je uitvoerder en dienaar? Vooruit, neem hem mee, gesel hem, doe de blinddoek voor, hang hem op aan een onvruchtbare boom, want dat dunkt mij goed.<sup>98</sup> Wat een onbeschaamdheid! God denkt er anders over. Je moet weten dat Hij op dit punt ietwat scherper ziet en ook met een ander doel straft. Woede en wraakzucht slepen jou mee, gevoelens waarvan hij verschoond is. Hij let op het voorbeeld en het corrigerende effect op anderen. Hij weet het beste voor wie en wanneer bestraffing nuttig kan zijn. Het moment is belangrijk, dikwijls heeft het beste geneesmiddel, op een ongelegen moment gegeven, fatale gevolgen gehad. Hij heeft Caligula in de eerste fase van diens schrikbewind weggenomen, Nero liet hij wat langer doorgaan; Tiberius het langst, ongetwijfeld tot voordeel van uitgerkend degeneren, die toen ook klaagden. Ons slechte en onverbeterlijke gedrag heeft dikwijls langdurig de zweep nodig; wij willen dat die terstond wordt weggenomen en in het vuur geworpen wordt. Dit is de ene reden voor de traagheid, die óns raakt; een andere raakt God zelf, aan wie inherent lijkt te zijn dat hij met trage tred tot wraakneming overgaat en de traagheid met de zwaarte van de straf vereffent<sup>99</sup>.

Synesius<sup>100</sup> zei heel juist: